

●●●● Bron 4

ONDERWIJS DOOR DE EEUWEN HEEN

Naar school gaan is voor iedereen in Nederland de normaalste zaak van de wereld. Je gaat naar de basisschool, daarna naar het voortgezet onderwijs en daarna ga je wellicht nog verder studeren aan een school voor MBO, HBO of aan een universiteit. Het volgen van onderwijs is echter heel lang niet zo vanzelfsprekend geweest.

Onderwijs tot de 19e eeuw

In de vroege Middeleeuwen kon bijna niemand lezen en schrijven. Lange tijd was het onderwijs voornamelijk gericht op de opleiding van geestelijken. Al het onderwijs was verbonden aan kloosters en kerken. Het lesprogramma bestond uit lezen en schrijven. In hogere klassen kwamen daarbij nog vakken als sterrenkunde en muziek.

Pas in de 13e eeuw kwam in deze situatie geleidelijk verandering. Vanaf dat moment werd de invloed van de kerk op het onderwijs iets kleiner. Het onderwijs werd sterk uitgebreid. De stadsbesturen hadden toen bijvoorbeeld ambtenaren nodig. De groeiende handel vroeg om goede boekhouders. Er werden scholen opgericht waar niet alleen veel aandacht werd besteed aan de al bestaande vakken, maar ook aan rekenen en boekhouden. Ook werden de eerste universiteiten opgericht.

Het onderwijs bleef lange tijd beperkt tot de groep mensen die genoeg geld had om hun kinderen naar school te sturen. Het waren bijna uitsluitend jongens met rijke ouders die naar school konden gaan.

*Portret van een 12-jarige scholier uit de betere kringen,
in 1531 geschilderd door Jan van Scorel*

Onderwijswetten vanaf de 19e eeuw

De overheid ging zich in de 19e eeuw steeds meer met het onderwijs bemoeien. Zo kwam er in 1857 een wet die bepaalde dat leerlingen op school ook les moesten krijgen in aardrijkskunde, geschiedenis, natuurkunde, meetkunde en zingen. Ook mochten de klassen niet groter zijn dan maximaal 70 leerlingen en in 1878 zelfs niet meer dan 40 leerlingen. Verder moesten de onderwijzers en onderwijzeressen beter worden opgeleid.

De belangrijkste wet op dit gebied is de **Leerplichtwet** uit 1901. Vanaf dat moment waren alle kinderen van 6 tot 12 jaar verplicht om naar school te gaan. Ook kinderen van arme ouders konden toen naar school. Ze hoefden niet langer in de fabriek te gaan werken; de meeste ouders (vaders vooral) verdienden genoeg om hun gezin te kunnen onderhouden. Het was meestal niet meer nodig dat de kinderen ook geld verdienden.

Bedenk wel dat de meeste kinderen in die tijd nog steeds alleen lager onderwijs kregen.

Klas uit 1944

Voortgezet onderwijs

In de 19e eeuw werkte het grootste deel van de beroepsbevolking in de landbouw. In de eerste helft van de 20e eeuw was dat al een heel stuk minder en werkten steeds meer mensen in de nijverheid/industrie en in de dienstensector (bijv. winkels, horeca, theaters, kappers, zakelijkedienstverleners, advocaten). Deze mensen moesten goed geschoold zijn. Lager onderwijs alleen was niet langer voldoende. Het voortgezet onderwijs werd steeds belangrijker. Zo kwamen er hogere burgerscholen (HBS), middelbare scholen voor meisjes (MMS), industrie-, nijverheids-, ambachts- en huishoudscholen. Ouders vonden het belangrijk dat hun kinderen kansen kregen die zij nooit gehad hadden. Steeds meer kinderen konden na de lagere school verder leren.

Helaas gold dit tot ver in de 20e eeuw lang niet voor alle kinderen. Het grootste deel van de kinderen uit de arbeidersklasse kwam niet verder dan de lagere school, de MULO (Meer Uitgebreid Lager Onderwijs) of het lager beroepsonderwijs. Waren je ouders iets rijker dan kon je misschien naar de HBS of MMS. Alleen de kinderen van de elite gingen naar het lyceum of een gymnasium en daarna naar de universiteit.

MULO-klas uit 1947

Voortgezet onderwijs vanaf 1968

Om te zorgen dat kinderen uit de arbeidersklasse dezelfde kansen kregen als kinderen van de elite kwam er in 1968 een wet die het onderwijs in drie groepen verdeelde: voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (VWO, gymnasium, atheneum), algemeen vormend onderwijs (MAVO en HAVO) en beroepsonderwijs (LBO, MBO en HBO). Deze wet zorgde er ook voor dat je makkelijker van het ene soort onderwijs naar het andere kon doorstromen. Verder kwamen er nieuwe vakken bij, deed je in minder vakken eindexamen en ontstond de brugklas. De naam van deze wet was de **Mammoetwet**.

Nog steeds zijn er allerlei vernieuwingen gaande in het onderwijs: de basisvorming, het VMBO, het studiehuis etc. De basisvorming wordt zelfs alweer vernieuwd. Er komen vakken bij als Science en Mens & Maatschappij. En de vernieuwingen zijn vast nog lang niet voorbij.

Ook één van de vernieuwingen: digitaal onderwijs